

nyat del nostre *febrir*.

Com que tota altra combinació seria incapaç d'eliminar la dificultat fonètica de la igualació amb FURBJAN, el fet de ser el mot antiquíssim en la nostra llengua i no aparèixer més que en aquesta, m'encoratja a pensar en una etimologia pre-romana; però com que una F- ens barra resoltament el pas, tant per la banda del cèltic com de la de l'ibero-basc, cal pensar en quelcom d'indoeuropeu, que a causa d'aquesta F- hauria de ser sorotàptic. Ara bé l'arrel bàsica indoeuropea BHER- significava 'brillant, bru clar' («glänzend, hellbraun»), i va tenir ampliacions diverses, aplicades ací i allà, una mica per tot, com nota i demostra Pokorny, a animals brunissencs «braunen Tieren» (l'ós, germ. *bär*, scr. *bharla* > *bhalla*), en dialectes grecs la 'granota' o 'gripau', rus ant. *bronü* 'cavall bai', etc., als quals afegeixo encara el pruss. ant. *bruneto* 'francolí' o 'ganga' («haselhuhn», Elbing, 769).

Però en particular hi ha la variant reduplicada BHEBHRU-, i aquesta d'una banda s'ha conservat, com a adjectiu de color, en el scr. *babhrūb* 'rogenc' («rotbraun») i substantivat com a nom d'un gros *Ichneumon*, i en la forma més coneguda, esdevingué el punt de partida del nom del castor en quasi tot el domini indoeuropeu: avèstic *bawra*-, *bawri*-, ll. *fiber* o *feber*, cèltic *bibros/bebros* (*Bibracte*, etc.), esl. *bebrū*, lit. *bēbrus*, *bēbras*, pruss. ant. *bebrus*, germ. comú *BEBRU*- (al. *biber*, angl. *beaver*, esc. ant. *biōrr*). En bàltic una variant d'això ha constituït el nom del *Leuciscus rutilus*, peix de riu de color blanquinós brillant (una espècie de lluç de riu): lit. *brušis*, pruss. *brun-se*. En fi, amb el significat purament adjectiu, en tocarí (on tota *b*- o *bb*- sofreix la mutació en *p*-) l'adjectiu per dir 'lluïent, brillant' («leuchtend») és *perne* en la llengua B i *parne* en la llengua A (Pok., *IEW*, 136.31, 136.39, 137.3; Kluge, s. v. *biber*).

Si ens recordem que el nostre verb sinònim *brunir* també prové d'un *BRUNIRE* derivat del germ. *BRŪN*- 'brú, moreno', em sembla clar que no hem de tenir escrúpol a partir del sorotàptic *FEBRU*- = scr. *babhrūb*, etc.; i solament es pot admetre que pogué haver-hi, de més a més, alguna influència del germ. *FURBJAN* que ajudés el mot a pendre, sigui la terminació verbal -IRE, sigui el matís de 'embrunir polint'.

DERIV.: *Febridor 'brunidor', veg. supra.

¹ L'únic suport fonètic que li podriem trobar és en un andal. local *fabrir* «labrar, construir» («*fabrir* una reja de arado», AlcVenceslada) però com que això és isolat, no podem fer-ne gaire cas: serà un espècimen isolat del llatínisme *fabrir* o bé un malentès del catalanisme. — ² Amb caràcter de gallicisme (recent i gens recomanable) usen *forbir* alguns rossellonesos, i també a l'Empordà hi ha qui usa el gallicisme *forbit*, amb significat figurat: veg. *AlcM*.

Febrítos, *febrós*, *febrosejar*, *febrosenc*, V. *febre Febrou*, V. *faratxo/sarvatxo* (LLANGARDAIX) *Februra*, V. *febrer Fecal*, *feces*, V. *fècula Fecond*, V. *fecund*

FÈCULA, pres del ll. *faecūla* (*fecūla*) 'tartrà del vi (ros de bóta)', diminutiu del ll. *faex*, *faecis* (o *fex*, -*cis*), 'pòsit, solatge, impureses'. □ *1.ª doc.*: 1839, Lab. («la part de midó que tenen alguns vegetals, com la patata, etc.»).

El ll. *fex*, *fecis*, o *faex* (*faecis*)¹ d'on es deriva el diminutiu *fecula* (*faec*-), ultra el cast. *heces* va deixar alguns altres continuadors romànics; i àdhuc degué tenir perpetuació, menys vivaç, però, en català antic, en la forma *feu* f. 'soltatge': «lo vy que hom no muda de vexell en vexell fa la *feu*, la qual *feu* lo corromp si molt hi està», Eiximenis (*Terç*, 199), i en efecte el valencià Sanelo registrà «lo pòsit, solatge d' *feu* del vi: heces del vino» (II, 54v).² D'altra banda alguns autors dels Ss. XIII-XVI van usar el llatínisme *feces* en obres tècniques o lexicals (Llull-OPou, etc., àdhuc un cop *feç* singular en Joan Esteve), però això té caràcter de llatínisme artificial. Una altra supervivència més popular hem de deduir-la del nom del poble i afrau de *Fet* a la baixa Ribagorça (entre Benavarri i el congost de la Ribagorçana en el Montsec), que segons comproven les antigues dades documentals prové del collectiu *FECETUM* 'runar', 'tarterer' (*E. T. C.* II, 90; I, 123), igual que la forma aragonesa fronterera *Feced*. *Feegada* hapax d'un tractat del S. XIV (< **fezegada?* o *FECATA?*).

DERIV.: *Feculent* i *feculència* [1868, *SLitCosta*]; *feculós*. *Fecal* [c. 1500, *Cauliac*; 1905, *Bulbena*, *Vogel*]; ll. *fecalis* 'relatiu a les immundícies o excrements'; *fecaloide*. *Defecar* [1868, *SLitCosta*], *defecació* [id.]; *defecatíu*.

¹ Els mss. clàssics discrepen, i encara que *faex* és la forma més divulgada, el cast. *heces* o *hez* sembla comprovar que *fex*, *fécis*, fou la forma més viva; les altres romàniques no donen indicacions ben clares, veg. per a tot això el DCEC (HEZ). — ² En atenció a aquestes dades, Fabra havia inclòs «*feu* f.: pòsit, solatge» en la primera llista d'addicions que va enviar a la S. F. el 1947 o princ. de 1948 perquè fossin incloses en una nova ed. del seu diccionari.

Fectís eiv., V. *xevat*.

⁴⁵ *FECUND*, pres del ll. *fecūndus* 'fecund, fèrtil, abundant'. □ *1.ª doc.*: *façon*, *fe*-, c. 1200, G. de Berguedà; Eiximenis; *fecund*, fi S. XIII, *VidesR*.

En un atac virulent a un dels Ramon Folc de Cardona, el nostre trobador Guillem de Berguedà, gran senyor ambiciós i llengua viperina, en diu: «Per ço l'apel Folc Ramon / car non ha en tot lo mon / de traïció tan *façon*» (*Cançon* Gil, fº 124v; II, v. 30, *ARom*. xxiii, 39-41), on jugant amb els mots analitza *ra-mon* (a manera d'epítet o malnom postpositat a Folc), com si fos llatí RADE + MUNDUM 'arrasa o afaïta el món' («rade-mondo», Ugolini), on *façon* *FECUNDUS*, amb -n fixa, dura i dental, està rimant amb *segon*, *respon*, *con CUNNUS*, *coffon* *CONFUNDIT*, *gron* *GRUNNIT*.

⁶⁰ Eiximenis solia usar una forma semblant: «segons que diu Alchimus super Lucham,¹ per honor d'aquesta